

УДК 35.073

Л. С. Бакуменко, старший викладач кафедри державної служби та митної справи Академії митної служби України
Г. В. Воронцова, кандидат історичних наук, доцент кафедри державної служби та митної справи Академії митної служби України

НОВІ МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗА ПЕРЕМІЩЕННЯМ ТОВАРІВ – ШЛЯХ ДО ПОСИЛЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Проаналізовано нові методи контролю за переміщенням товарів та заходи гарантування сплати митних платежів як один зі шляхів посилення митної безпеки України.

Ключові слова: митна безпека; контроль за переміщенням; гарантія сплати; перевезення товарів; транзит.

Analysis of new methods to control the movement of goods and measures to guarantee the payment of customs duties, as a way to strengthen customs security of Ukraine.

Key words: customs security; movement control; guarantee of payments; shipping goods; transit.

Постановка проблеми (постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями). Україна зацікавлена в розвитку транзиту через свою територію, що дасть змогу отримувати компенсації за користування автомобільними, залізничними і водними шляхами України та прибутки з реалізації послуг. Разом з тим слід забезпечити захист економічних інтересів держави, тому одна з основних функцій митної служби України – фіскальна, тобто наповнення бюджету податками на імпортні товари і захист національного виробника від недоброякісної конкуренції шляхом унеможливлення заниження цих платежів або несанкціонованої зміни митного режиму транзиту.

Досить великі обсяги вантажів (124 893,91 тис. т тільки за 2012 р.) переміщуються територією України, тому потрібна специфічна і технологічно відпрацьована процедура постійного моніторингу їх стану, для того щоб митна шкода від їх неправильного використання була мінімальною.

Зобов'язання осіб, що впливають з митних процедур, виконуються шляхом надання митним органам забезпечення сплати митних платежів у способи, передбачені для відповідної митної процедури.

Актуальність поставленої проблеми полягає, по-перше, в недостатньому її вивченні, а по-друге, Міністерство доходів і зборів ставить перед науковцями завдання щодо теоретичного опрацювання питань виконання зобов'язань фізичними та юридичними особами, що впливають з митних процедур.

Крім того, тема статті – це складова частина митних дисциплін кафедри державної служби та митної справи АМСУ, а саме митних технологій, основ митної справи, митних платежів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених

© Л. С. Бакуменко, Г. В. Воронцова, 2013

раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття). Питанням розробки й забезпечення митної безпеки за окремими видами, формами та критеріями присвячено праці вітчизняних та закордонних дослідників: Л. Абалкіна, Д. Адамса, Б. Андрушківа, О. Амоші, А. Архипова, О. Белова, П. Боулдера, А. Вестинга, О. Власюка, Є. Гармаша, В. Горбуліна, А. Городецького, Е. Гудвіна, Б. Данилишина, М. Долішнього, С. Дурнхама, Я. Жаліла, В. Зацарного, Д. Зеркалова, В. Кабле, В. Ковальова, В. Кузнецова, Е. Лібанової, В. Ліпкана, В. Науменка, О. Новікової, С. Пирожкова, О. Русака, С. Ткачука, В. Трегобчука, М. Фащевського, В. Ярочкіна та ін.

Мета статті (формулювання цілей статті (постановка завдання) – проаналізувати проблеми й результати використання нових методів контролю за переміщенням товарів та заходів гарантування сплати митних платежів як одного зі шляхів посилення митної безпеки України.

Виклад основного матеріалу (виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів). В Україні традиційно сформувався особливий тип мислення – транзитний. Перебуваючи на перехресті торгових шляхів, українці віками вважали їх своїм головним ресурсом. Не земля, не ліси, не степи, не водні артерії чи море, а саме контроль торгових шляхів і торгових потоків визначав формування характеру українців. Перевезення товарів, збільшення товарного потоку, обороту капіталу для країн з транзитною домінантою завжди буває первинним.

З одного боку, Україна зацікавлена в розвитку транзиту через свою територію, що дасть змогу отримувати компенсації за користування автомобільними, залізничними й водними шляхами України та прибутки від реалізації послуг; з іншого боку, слід забезпечити захист економічних інтересів держави. Саме в цьому і полягає фіскальна функція митної служби України, що передбачає наповнення бюджету податками на імпорتنі товари і захист національного виробника від недоброякісної конкуренції шляхом унеможливлення зниження цих платежів або несанкціонованої зміни митного режиму транзиту.

За результатами аналізу статистичних даних з транзиту за видами транспорту помітно, що кількість транзитних перевезень з року в рік зростає. До 2007 р. найбільш швидкими темпами зростала кількість вантажів, що переміщуються автомобільним транспортом (зростання кількості перевезених автотранспортом вантажів у 2007 р. порівняно з 2006 р. становить 278,5 %), у подальшому пріоритетнішими для транзитних перевезень стали: річковий транспорт (зростання обсягів перевезень у 2008 р. порівняно з 2007 р. становить 199,7 %); морський (зростання обсягів перевезень у 2010 р. порівняно з 2009 р. дорівнює 192,7 %), авіаційний (зростання обсягів перевезень у 2011 р. порівняно з 2010 р. – 177,8 %, у 2012 р. порівняно з 2011 р. – 106,2 %). Зростає також кількість товарів, що ввозяться на митну територію України різними видами транспорту для вільного використання.

Очевидно, що це досить великі обсяги вантажів, які переміщуються територією України, тому потрібна специфічна й технологічно відпрацьована процедура їх постійного моніторингу, для того щоб мінімізувати митну шкоду від їх неправильного використання.

Товари переміщуються під митним контролем з митниці відправлення у митницю призначення залізничним, автомобільним, повітряним, річковим або морським транспортом. Митниця відправлення дає дозвіл на доставку товарів у митницю призначення за умови відсутності обґрунтованих претензій до поданих для митного контролю документів, товарів і транспортних засобів, що перевозять ці товари.

Порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митницю призначення розроблено для встановлення надійного контролю за переміщенням товарів та інших предметів між митницями України, оперативного реагування у разі виникнення ускладнень або непередбачених ситуацій під час такого переміщення, підвищення рівня відповідальності осіб, що

здійснюють перевезення вантажів, для ведення статистичної обробки та аналізу інформації про переміщені вантажі.

Міністерством фінансів України було розроблено Порядок виконання митних формальностей під час транзитних переміщень. Даним документом регламентуються дії посадових осіб митних органів, перевізників, декларантів або уповноважених ними осіб під час контролю за переміщенням товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу юридичними та фізичними особами незалежно від виду транспорту, крім стаціонарних засобів транспортування (трубопроводи та лінії електропередачі) у:

- вантажних відправленнях;
- супроводжуваному багажі;
- несупроводжуваному багажі;
- ручній поклажі.

Для митного оформлення використовуються документи контролю за переміщенням товарів (ДКПТ) і документи, що використовуються як ДКПТ: попередня митна декларація, митна декларація, періодична митна декларація, книжка міжнародного дорожнього перевезення (книжка МДП), залізнична накладна ЦІМ (СІМ), або накладна УМВС (СМГС), або накладна ЦІМ / УМВС (СІМ / SMGS, ЦУМ / СМГС), авіаційна вантажна накладна (Air Waybill) або коносамент (Bill of Lading). Визначено також митні формальності під час здійснення контролю за виконанням перевізниками зобов'язання з доставки товарів до митниці призначення різними видами транспорту, митні формальності під час зміни митниці призначення/відправлення (переадресування) тощо.

Крім того, під час ввезення на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом товарів за переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України, надання митним органам забезпечення сплати митних платежів є обов'язковим.

Спосіб забезпечення сплати митних платежів обирає власник товарів або вповноважена ним особа.

Якщо товари переміщуються транзитом митною територією України морським, річковим або повітряним транспортом і під час зберігання залишаються в межах одного пункту пропуску чи зони митного контролю морського (річкового) порту, аеропорту, забезпечення сплати митних платежів не надається.

Способи забезпечення сплати митних платежів:

- фінансові гарантії;
- гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 р.;
- гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.) із застосуванням книжки (карнету) АТА.

Юридичні особи, які мають намір виступати гарантом забезпечення особою своїх зобов'язань перед митними органами України зі сплати митних платежів, уповноважуються на це і вносяться до реєстру гарантів.

Фінансова гарантія видається гарантом і надається митним органам особою, відповідальною за сплату митних платежів, або будь-якою іншою особою на користь особи, відповідальної за сплату митних платежів.

Інформаційна взаємодія між гарантами та митними органами здійснюється за допомогою засобів електронного зв'язку шляхом надсилання авторизованих повідомлень в електронній формі, засвідчених електронним цифровим підписом гарантів та/або посадових осіб

митних органів, цілодобово, з періодичністю не більше 30 хв. Під час інформаційного обміну гарантам надається інформація про статус усіх отриманих фінансових гарантій, а саме про:

1) прийняття або відмову в прийнятті, припинення дії виданих гарантами фінансових гарантій;

2) реквізити (номер і дата оформлення) митних декларацій або документів контролю за переміщенням товарів, до яких прикріплено фінансові гарантії із зазначенням дати й часу прикріплення;

3) дату початку переміщення товарів (та/або початок переміщення кожної партії товару або її частини) із зазначенням номерів транспортних засобів, дати кінцевого строку доставки товарів до митниць призначення, кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, кількість товарів (в основних та додаткових одиницях вимірювання), суму митних платежів;

4) недостатність фінансових гарантій для оформлення митних декларацій або документів контролю за переміщенням товарів із зазначенням суми нестачі забезпечення сплати митних платежів;

5) номер і дату складення акта про настання гарантійного випадку за виданими гарантантами фінансовими гарантіями;

б) вивільнення фінансових гарантій із зазначенням дати й часу доставки товарів (кожної партії товару або її частини) до митниць призначення та реквізитів (номер і дата оформлення) митних декларацій або документів контролю за переміщенням товарів, за якими відбулося підтвердження виконання зобов'язань, забезпечених фінансовими гарантіями.

У разі невиконання особою зобов'язання зі сплати митних платежів, забезпеченого фінансовою гарантією, наданою у вигляді документа, митний орган із залученням представників гаранта, що видав таку гарантію, з'ясовує обставини невиконання зобов'язання, після чого надсилає цьому гарантові вимогу щодо сплати належної суми митних платежів.

Фінансова гарантія як забезпечення сплати митних платежів не надається, якщо сума митних платежів, що підлягають сплаті, не перевищує суму, еквівалентну 1000 євро.

Вивільнення (повернення) фінансової гарантії здійснюється не пізніше двох годин після отримання відповідним митним органом підтвердження фактичного виконання зобов'язань, забезпечених гарантією.

Забезпечення сплати митних платежів фінансовою гарантією здійснюється в таких формах:

1) надання фінансової гарантії, виданої гарантом (гарантія, що надається у вигляді документа);

2) внесення коштів на відповідний рахунок або в касу митного органу (грошова застава).

Прикріплення електронної копії фінансової гарантії у паперовому вигляді або фінансової гарантії у вигляді електронного документа до митної декларації або документа контролю за переміщенням товарів здійснюється за допомогою автоматизованої системи митного оформлення.

Завершення оформлення митної декларації або документа контролю за переміщенням товарів – це підтвердження прийняття фінансової гарантії як забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами.

Якщо надана гарантія недостатня для забезпечення сплати відповідної суми митних платежів, на письмову вимогу митного органу надається додаткова гарантія або виконується заміна раніше наданої гарантії.

Фінансові гарантії надаються на суму митних платежів, нарахованих на товари, які декларуються за однією митною декларацією або заявляються до митного режиму транзиту за одним транспортним документом.

У разі порушення строку перерахування коштів у рахунок сплати митних платежів відповідно до вимоги митного органу гарантії несуть відповідальність (у тому числі передбачену Податковим кодексом України) як особи, відповідальні за сплату забезпечених гарантією сум митних платежів. У разі несплати гарантом коштів за фінансовими гарантіями суми таких коштів вважаються податковим боргом гаранта і стягуються в порядку, встановленому законодавством.

До правовідносин, пов'язаних з видачею фінансової гарантії, виконанням гарантом зобов'язань і припиненням фінансової гарантії, застосовуються також положення законодавства України "Про банки і банківську діяльність" та цивільне законодавство України.

В окремих випадках переміщення товарів територією України прохідним транзитом іноземний перевізник або уповноважена ним особа дозволяє внесення нерезидентом суми грошової застави в іноземній валюті за курсом, установленим Національним банком України на день внесення грошової застави.

Під час виконання зобов'язання, забезпеченого грошовою заставою, сплачені кошти підлягають поверненню особі, яка внесла цю заставу, або уповноваженій нею особі не пізніше трьох банківських днів.

Гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 р. як захід гарантування доставки товарів (крім алкогольних напоїв та тютюнових виробів), що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення застосовується за умови, що товари під час перевезення перетинають митний кордон України, а їх перевезення на всьому маршруті або на його частині здійснюється автомобільним транспортом.

Якщо сума митних платежів перевищує суму гарантії за Конвенцією МДП, застосовуються інші форми забезпечення сплати митних платежів, наприклад один із видів фінансової гарантії.

Під час перевезення товарів на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.) застосовується книжка (карнет) АТА – уніфікований міжнародний митний документ, що використовується як митна декларація для митного оформлення товарів під час тимчасового ввезення/вивезення товарів у суміжну країну, а також під час переміщення товарів транзитом через іншу країну для ввезення їх до країни тимчасового ввезення та є гарантійним документом про сплату митних платежів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Упровадження нових форм контролю за доставкою товарів та переміщенням товарів територією України під митним контролем за умови гарантування сплати митних платежів дозволяє мінімізувати ризики недоставки товарів до митниць призначення та забезпечити сплату митних платежів і зборів у повному обсязі. Проте неналежне нормативно-правове підкріплення даних форм контролю та недоліки впровадження організаційно-функціональних механізмів їх реалізації потребує продовження наукових досліджень у даному напрямі.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. – Розділ Х.
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2012 р. № 2755-VI.
3. Порядок виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень [Електронний ресурс] : наказ ДМСУ від 09.10.2012 № 1066. – Режим доступу : <http://www.customs.com.ua>.
4. Бондаренко К. Транзитное сознание украинцев [Электронный ресурс] / Бондаренко К. – Режим доступа : <http://www.freemail.ukr.net>.
5. Публікація документів Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.Ukrstat.org>.